

'Marjon de Jong reïncarnatie oude Zen-meester'

Sumi-E, de wereld in één penseelstreek

Door Henny Zetteler

Sumi-E is traditionele Japanse Zen-kunst, de kunst van de pure eenvoud, het steeds verder perfectioneren van de leegte, alles ontdoen van franje en overbodigheid. Kortom met een penseel en inkt in luttele streken de schildering terugbrengen tot de essentie.

De Bossche kunstenaar Marjon de Jong (43) maakt al bijna zes jaar uitsluitend Sumi-E. Elke dag opnieuw is ze erdoor gefascineerd en tot op de dag van vandaag heeft ze geen verklaring voor het feit dat Japanners die haar werk onder ogen krijgen weigeren te geloven dat ze een gewone Nederlandse meid is. Het kan niet anders of voor Japanners is ze de reïncarnatie van een oude Zen-meester.

In haar rijtjeshuis met een voortuintje waar een pol sasa (bamboe) de strijd aangaat met oprukkend onkruid, in de razendsnel volgepropte nieuwbouwwijk Maaspoort, blijft ze nuchter onder haar succes. Maar ze geniet er wel van. Zeker sinds de expositie van haar werk in 1988 tijdens de Bossche kunstpresentatie 'Firmament' rijst haar ster. Zo hangt ze in het huis van zanger Rob de Nijs en prijkt een Sumi-E op een van diens elpeehoezen.

Ontwerper Jan de Bouvrie moet nog even wachten voor hij zijn exclusieve meubeltjes rond haar werk mag groeperen, want juist afgelopen week ontving Marjon een uitnodiging voor de International Art Exposition in januari '92 in Miami. Daar is van 10 tot 13 januari werk van wereldwijd slechts 140 galeries te zien. Ze kreeg de uitnodiging van een galerie in Rijswijk, waarvan de eigenaar slechts een kaartje met haar werk onder ogen had gekregen.

Verlichting

Marjon sleept er de verlichte oude Zen-meesters niet bij, die een half leven nadenken over de leegheid van het bestaan. Voor haar gaat het niet om het ultieme doel, het bereiken van Satori (Verlichting) of het verwerven van Kensho, de oneindige Wezensblik, die alles verklaart. Marjon is een aantal jaren terug gewoon begonnen met schilderen.

„Ik stond, nu denk ik zo'n zes jaar geleden voor een etalage in

Utrecht toen mijn oog viel op een paar prachtige Japanse penselen en kwasten, wat lakdoosjes en inktblokken. Ik wist niets van Japan en had van Sume-E nog nooit gehoord.”

Ze koopt het materiaal en zet het thuis in haar kamer. Maar het lijkt wel of de penselen haar roepen. Dus schaft ze zich een boekje aan over Sumi-E en begint te schilderen. De Japanse kunstenaar Eiko Kondo blijkt later bereid haar les te geven, omdat ze ziet dat Marjon 'het in zich heeft'.

Marjon heeft geen verklaring, maar ze krijgt er wel een. Die komt wanneer een Zen-meester op toernee in Europa in 1988, toen haar prenten in Japan al een zekere bekendheid genoten, naar Den Bosch komt met een groepje kaal geschoren monniken.

„Wil je iets vertellen over je werk en hoe je dat beleeft vroeg hij mij. En dat heb ik gedaan. Over mijn poging de rust en de kracht in een enkele penseelstreek tot uiting te laten komen. Het ontdoen van overbodige franje. Over de kunst van het weglaten. Maar ook over de onmogelijkheid nog iets toe te voegen of iets weg te halen. Je mag niet opnieuw indopen. Fout is fout. Toen zei die Zen-meester tegen zijn pupillen 'Wat Marjon hier in een paar minuten vertelt probeer ik jullie in 14 dagen te leren.'”

„Ik zei, hoe kan dat nou, ik schilder alleen maar. 'It is inside you' zei de meester. Voor het eerst begon er bij mij iets te dagen.”

Maar het blijkt dat meditatie aan haar niet besteed is. Ze geeft zich op voor een meditatieweekend, waar ze moet proberen, zoals ze het zelf uitdrukt, de hartslag in een leeg theekopje te voelen. „Ik vond het een ramp, laat mij maar schilderen. Dat is mijn meditatie.”

Rust

Ondanks het feit dat Japanners haar werk zo Japans vinden, heeft

Marjon een heel eigen stijl ontwikkeld. Ze tracht, zoals ze het zelf uitdrukt, in haar werk rust toch dynamisch weer te geven.

In oorsprong kent Zen-kunst alleen natuurlijke motieven, als bloemen, bamboe, huisjes tegen een berghelling, vogels, maar Marjon werkt ook abstract. Ze is modern bezig in traditionele kunst. Gebruikt naast zwarte inkt ook goudkleuren en andere kleuraccenten.

Als voorbeeld wijst ze naar haar werk 'Silence in movement'. Met een brede kwast zijn drie golven op het rijstpapier gepenseeld: stille onbeweeglijke curves, die als geheel rust uitstralen, maar onmiskenbaar als echte golven over het papier rollen.

Ze neemt de tijd als ze aan het

werk gaat. Eerst naar haar atelier-tje in de nok van het huis, waar Marjon stevast bij de deur een staafjesbel luidt. Die warme exotische klank brengt haar in de stemming.

Dan gaat ze aan de slag, kiezen van de kwasten, voorzichtig afwrijven van de inktstaaf op de wrijfsteen, mengen met water. Ontspannen zitten op de stoel, schouders los, denken aan wat ze wil. „De geur van de inkt brengt me in de sfeer. Mijn zintuigen werken daarop, weten wat ze gaan doen. Het schilderen zelf is zo gebeurd. Dat moet direct, in enkele streken. Het kan nooit twee keer. Indopen, trefzeker aanzetten, zodat de leegte eromheen geen leegte meer is. Niet wachten, anders mengen de donkere en de lichte inkt zich in de kwast en wordt het

• Marjon de Jong voor een door haar beschilderd Japans kamerscherm. De shoji-panelen zelf zijn gemaakt door de Bossche kunstenaar Freek Strating.
Foto Jan Verhoeff

vuil. Het gaat erom dat het fris blijft.”

Lakwerk

Inmiddels liggen er na Miami ook enkele uitnodigingen gereed voor Japan, waar ze vorig jaar voor het eerst naar toe is geweest. Ze kwam er via een kunstenaar in contact met de president van het werelberoemde Japanse Urushi lakwerk in Wajima, waar ze mag komen werken. En daar is ook een invitatie van Japans beroemdste kunstenaar Kitamura Takashi, de

maker van het Kutani Yaki-keramiek.

Maar Marjon blijft bij haar gave, zoals ze haar talent omschrijft, heel nuchter. „Ik ga er nooit van uit dat ik het mooi genoeg kan. Het is me gegeven en het kan me weer worden afgenomen.”

Expositie van Sumi-E van Marjon de Jong in 'In de drye Swaentjes' aan de Lind 42 in Oisterwijk.
Van 28 september t/m 20 oktober, do t/m zo 13-17 uur.